

**ӘР СЫНЫП БОЙЫНША ОҚУШЫЛАР САНЫНА ҚАРАЙ
КӨБЕЙТІЛУІ КЕРЕК**

Оқылым 11-сынып

1-тапсырма. Мәтінді оқып, алдымен төмендегі кестеге берілген мәтін үзінділерінің ретін жазыңыз, содан соң мәтіннен кейінгі тест тапсырмаларын орындаңыз.

1	В
2	
3	
4	
5	
6	

А) Содан бері Көкшетау өңіріндегі қыз құлаған жерде пайда болған тас – Жұмбақтас, оқ жетпеген тау – Оқжетпес деп аталып, елге аңыз болып тараған екен.

Ә) Сайысқа түскен бірде-бір жігіттің оғы тау басына жетпейді. Өзінің кедейлігінен қысылып, кейіндеу тұрған жарлы жігіт әлден соң намыс үшін сайысқа қатысады.

Б) Мұны білген әкесі әрі ойланып, бері ойланып, мынадай шешімге келеді:

- Мен қызымды анау таудың басына шығарамын. Кімде – кімнің садағының оғы соған жетсе, сол жігітке қызымды беремін, - дейді.

В) Ертеде бір байдың қызы болыпты. Өзі ерекше ақылды екен. Бай қызын теңіне қосуды армандаған.

Бірақ қыз кедей жігітті ұнатып қалады.

Г) Бірінші атқанда, оның оғы тау басына жетпейді. Қыз сүйіктісіне көмектесейін деп әдемі ән салады.

Ғ) Әнді естіген жігіт тағы да оқ атады. Бірақ ол да жетпейді. Үшінші рет атуға болмайтынын ойлаған қыздың көзі қарауытып, ол биік шыңнан құлап кетеді.

1. Бұл аңыз не туралы?

- a) достық
- b) сүйіспеншілік
- c) елжандылық
- d) балалық

2. Аңызда аталған жерлер Қазақстанның қай өңірінде орналасқан?

- a) оңтүстік
- b) Көкшетау
- c) Сарыарқа
- d) батыс

3. Бай нені армандаған?

- a) Қызының әке жанында қалуын
- b) Қызының батыл жігітті табуын
- c) Қызының ақылды жігітке шығуын
- d) Қызының байлығы жағынан тең жігітке шығуын

4. Қыз қандай жігітті ұнатты?

- a) бай
- b) орта қол
- c) кедей
- d) іскер

5. Жұмбақтас туралы қай ақын өз поэмасында жазған?

- a) І.Жансүгіров
- b) Қ.Мырза Әлі
- c) С.Торайғыров
- d) С.Сейфуллин

2-тапсырма. Мәтінді оқып, төмендегі тест тапсырмаларын орындаңыз.

Бал мен бал арасының талай ауруға ем боларын адам баласы өте ерте кезде-ақ білген. Мысалы, біздің дәуірімізге дейінгі алты мың жыл бұрын Египет пен Үндістанның, үш мың жыл бұрын Қытайдың халық медицинасында ара мен балды түрлі ауруға ем ретінде пайдаланған. Біздегі Отырар, Сайрам, Сығанақ қалаларының орнынан табылған заттар ата-бабаларымыздың арасында да араны ұстағандарын дәлелдейді.

Апитерапия, яғни арамен емдеу бүгінгі медицинада да қолданылып жүр. Бал бүгінгі күні әлем бойынша үлкен сұранысқа ие. Өйткені, балда адам денсаулығына пайдалы 60-тан астам емдік зат бар көрінеді.

Ертедегі жазбалардан, халық емшілерінің балды жиі пайдалануды, оны тамақтану режиміне кіргізуді айтып отырғанын байқаймыз. Мысалы, Аристотель өзінің «Ежелгі заманның күні мен омарташылық» атты кітабында балдың ерекшелігі жайлы баяндаған екен. Грек философы Гиппократ ауруларды емдеу үшін балдың маңызы зор екенін айтыпты. Белгілі философ, дәрігер Ибн-Сина «Егер жастығыңды сақтағың келсе, онда міндетті түрде бал же» десе, Грецияның ұлы математигі Пифагор «Менің көп жасауымның себебі- «үзбей бал жеуімнен», -деген екен. Тіпті бұл сөздер айтылмай тұрып-ақ, Құранның «Нахл» яғни, бал ара деген мағынаны білдіретін сүресінде Алла Тағала балды адамдарға ем сыйлаушы зат ретінде түсіндіріп кеткен.

Есімі белгілі Альберт Энштейннің «Жер бетіндегі соңғы ара өлгеннен соң төрт жылдан кейін адамзат та ажал құшады», -деп айтқаны бар. Ғалымның бұлай айтуының себебі - ара табиғи таза ресурстарды сақтап қана қоймай, оны көбейтуде де көп рөл атқаратын көрінеді. Бүгін де шетел тәжірибелерінде араларды экологиялық жағдайды жақсарту үшін қолданып жүр. Аралар ұшқан жерде шөп көп шығады.

Мәтін бойынша тест тапсырмалары:

1. Мәтінде жауабы бар сұрақты тандаңыз.

- A) Омарташылық деген не?
- B) Балды қайдан алуға болады?
- C) Қазір араны не үшін пайдаланады?
- D) Балды қай кезде пайдалануға болады?
- E) Балдың зияны неде?

2. Мәтінге сәйкес ақпаратты тандаңыз.

- A) Омарта - араның үйі.
- B) Ата-бабаларымыз да ара ұстаған.
- C) Емдік балдың бірнеше түрі болады.
- D) Аристотель өз кітабында балды көп жеу керек деген.
- E) Ибн-Сина балды ем ретінде пайдалану туралы жазған.

3. Мәтіндегі басты тірек сөздерді табыңыз.

- A) ғалымдар, жастық, омарта, медицина
- B) бал, шөп, табиғат, ғылым, Пифагор
- C) омарта, ара, емдеу, шөп, денсаулық
- D) ем, өсімдік, медицина, ұлы математик
- E) ара, бал, денсаулық, табиғат

4. Мәтін бойынша толық және нақты ақпаратты табыңыз.

- A) Ара балы табиғи таза ресурстарға жатады.
- B) Табиғи таза ресурстарды көбейту керек.
- C) Ара табиғи таза ресурстарды сақтап, оны көбейтуде көп рөл атқарады.
- D) Бал арасы экологиялық жағдайды сақтап, оны жақсарту үшін қолданып жүр.
- E) Халық емшілері асқазанды емдегенде балды жиі пайдаланады.

5. Мәтінде жауабы жоқ сөйлемді табыңыз.

- A) Ара балы неше ауруды емдейді?
- B) Ара балын қашаннан бері ем ретінде қолданып жүр?
- C) Аристотельдің кітабында ара туралы не деп баяндалған?

- D) Апитерапия деген не?
- E) әл-Фараби араның пайдасын қалай бағалаған?

6. Мәтіндегі негізгі ойды анықтаңыз.

- A) Ибн-Сина бал туралы жазған.
- B) Араның табиғаттағы пайдасы.
- C) Ара балы көптеген ауруға ем.
- D) Аристотель омарта туралы жазды.
- E) Арасыз тіршілік жоқ.

7. Мәтінге нақтырақ тақырып таңдаңыз.

- A) Ара емі
- B) Аралар туралы
- C) Аралардың ұясы
- D) Ара балының пайдасы
- E) Табиғатты аялау керек

8. Мәтіннен қандай қорытынды жасауға болады?

- A) Денсаулық - зор байлық.
- B) Ара балы денсаулыққа өте пайдалы.
- C) Ауырмау үшін ара балын пайдалану керек.
- D) Ежелгі медицинада табиғи заттар көп қолданылған.
- E) Ғалымдар араның пайдасын білген.

9. Мәтіндегі маңызды емес ақпаратты таңдаңыз.

- A) Бал құрамында емдік зат өте көп.
- B) Тіршілік үшін араның рөлі үлкен.
- C) Аралар көп ұшқан жерде өсімдік көп өседі.
- D) Арамен емдеу тәсілі қазіргі медицинада жиі қолданылып жүр.
- E) Араларды экологиялық жағдайды жақсарту үшін қолданып жүр.

10. Мәтінге сай, ежелгі ғалымдардың ойынша,

- A) бал жеген адам ешқашан қартаймайды, көңілді жүреді
- B) әр адам үйдің жанында ара омартасын ұстау керек.
- C) аралар табиғатты қорғайды.
- D) аралар ұшқан жерде шөп көп шығады
- E) бал жеген адамның дені сау болып, ұзақ өмір сүреді